

ASGARI GEÇİM İNDİRİMİ UYGULAMASINA GEÇİŞ SÜRECİNDE HAK KAYIPLARININ YAŞANIP YAŞANMAYACAĞI

İrfan VURAL
Gelirler Kontrolörü

I- GİRİŞ

Ücret gelirlerinin vergilendirilmesi ile ilgili olarak gerçek ücretin tespitinde indirim olarak dikkate alınan “**özel gider indirimi**” 4842 sayılı Kanun ile kaldırılarak, yerine yine aynı Kanun ile 01.01.2004 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere Gelir Vergisi Kanunu (GVK)’nın mükerrer 121. maddesinde düzenlenen “**ücretlerde vergi indirimi**” düzenlemesi getirilmiştir. Söz konusu düzenleme yazımızın kaleme alındığı tarih itibariyle tasarı halinde olan “**Gelir Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı**” ile yürürlükten kaldırılmakta ve yerine “**asgari geçim indirimi**” uygulaması getirilmektedir.

Tasarının yürürlük maddesine bakıldığında, ücretlerde vergi indirimini düzenlemesinin 2007 ve izleyen yılların gelirlerine uygulanmak üzere yürürlükten kaldırılacağı; buna karşın asgari geçim indiriminin düzenlendiği maddenin ise 01.01.2008 tarihinden itibaren elde edilecek gelirlere uygulanmak üzere yürürlüğe gireceği görülmektedir. Dolayısıyla da mevcut duruma göre, 2007 yılı gelirleri için her iki düzenlemenin de yürürlükte olmayacağı gibi bir sonuç ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle de kamuoyunda 2007 yılında elde edilecek ücret gelirleri yönünden yasal bir boşluk doğacağı ve bunun hak kayıplarına neden olacağı şeklinde yaygın bir kanı oluşmuştur.

Yazımızın ilerleyen bölümlerinde ücretlerde vergi indirimi ve asgari geçim indirimine ilişkin olarak ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde genel bilgilere yer verildikten sonra, vergi indiriminin kaldırılmasının belge düzeni üzerindeki olumsuz etkisi ve asgari geçim indiriminin belli bir meblağın üzerinde ücret gelirleri elde edenler yönünden eski düzenlemeye nazaran dezavantajlı olacağı konusundaki tartışmalara girilmeksizin, geçiş sürecinde 2007 yılında elde edilen ücret gelirleri yönünden hak kayıpları yaşanıp yaşanmayacağı açıklanmıştır.

II- ÜCRETLERDE VERGİ İNDİRİMİ SİSTEMİ

Ücretlerde vergi indirimi GVK’nın beşinci kısmının ikinci bölümünü oluşturan “**Mahsuplar**” bölümünde, mükerrer 121. maddede düzenlenmiştir. Bu maddeye göre; gerçek ücretlerin vergilendirilmesinde, mükellefin kendisi, eşi ve çocukları ile ilgili eğitim, sağlık, gıda, giyim ve ikamet edilen konuta ait kira harcamalarının yıllık toplam tutarı üzerinden belli bir tarifeye⁽¹⁾ göre hesaplanacak indirim tutarı, ücretlinin ertesi yılda ödeyeceği gelir

¹ a) 2006 takvim yılında yapılan harcamalar için geçerli tarife:

3.600 Yeni Türk Lirasına kadar %8’i,

7.200 Yeni Türk Lirasının 3.600 Yeni Türk Lirası için %8’i, aşan kısmı için %6’sı,

7.200 Yeni Türk Lirasından fazlasının, 7.200 Yeni Türk Lirası için %7’si aşan kısmı için %4’ü

b) 2007 yılında yapılan harcamalar için geçerli tarife (20.12.2006 tarih ve 26382 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 259 seri numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliği ile açıklanmıştır.)

vergisinden mahsup edilmekte veya işverenler aracılığı ile kendisine nakden iade edilmektedir. Bunun için, harcamaların Türkiye'de yapılması, gelir veya kurumlar vergisi mükellefiyeti bulunan gerçek veya tüzel kişilerden alınan belgelerle tevsik edilmesi ve bu belgelerin işverene verilmesi şarttır. Ayrıca, mahsup hakkı kazanılan tutarın hesaplanmasında dikkate alınan harcama tutarı, vergi matrahının toplamını geçemeyecektir.

Daha önce de belirtmiş olduğumuz gibi, bu düzenleme halen tasarı halinde olan GVK'da Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 11. maddesi ile 2007 yıl gelirlerine de uygulanmak üzere yürürlükten kaldırılmaktadır. Dolayısıyla 2007 yılında ücretliler tarafından yapılan harcamalar bu kapsamda ertesi yılda indirim konusu edilmeyecektir.

III- ASGARİ GEÇİM İNDİRİMİ SİSTEMİ

Yazımızın kaleme alındığı tarih itibarıyla tasarı halinde olan GVK'da Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile, ücret gelirlerinin vergilendirilmesinde asgari geçim indirimi uygulaması getirilmektedir. Söz konusu tasarının genel gerekçesinde konu ile ilgili olarak aşağıdaki açıklamalar yapılmıştır.(2)

“Vergilendirmede önemli kuramlardan biri olan ‘ayırma kuramı’ sisteme dahil edilmekte ve belge düzeni konusundaki katkılarına rağmen zamanla etkinliğini kaybeden, yaygın kötüye kullanımlar nedeniyle belge düzenini olumsuz etkilemeye başlayan ve uluslararası vergi yükü hesaplamalarında standart bir indirim kabul edilmediği için ülkemizde istihdam üzerindeki vergi yükünün daha fazla görünmesinin nedenlerinden biri olan ‘ücretlilerde vergi indirimi’ sistemi kaldırılmaktadır. Bunun yerine, Avrupa Birliği müktesebatı ile uyumlu ve çağdaş vergi kanunlarının çoğunda yer alan ve mükellefin medenî halini de vergileme yönünden dikkate alan ‘asgari geçim indirimi’ sistemi getirilmektedir. Bu sistemle asgari ücret ile bağlantı kurularak mükellefin kendisi, çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eşi ile bakmakla yükümlü olduğu çocukları için standart bir indirim getirilmektedir. Böylece, vergi sisteminin prensiplerine de uygun bir düzenleme yapılmak suretiyle, özellikle düşük gelirliler üzerindeki vergi yükü kısmen de olsa azaltılmış ve gelir dağılımının daha adil olmasına katkıda bulunmaktadır.”

Asgari geçim indirimi uygulaması esas itibarıyla, geçim standartları dikkate alınarak, kişilerin temel ihtiyaçlarını karşılamakta kullandıkları bir miktar gelirin vergi dışı bırakılması amacına yönelik bulunmaktadır.

Tasarının 2. maddesi ile GVK'ya eklenecek olan 32. madde hükmü uyarınca, ücretlilerin gerçek usûlde vergilendirilmesinde asgari geçim indirimi uygulanacak olup, maddenin 01.01.2008 tarihinden itibaren elde edilecek gelirlere uygulanmak üzere Kanunun yayımı tarihinde yürürlüğe girmesi öngörülmektedir. Söz konusu madde hükmüne göre asgari geçim indirimi uygulaması genel hatları ile aşağıdaki gibi olacaktır:

- Asgari geçim indirimi; ücretin elde edildiği **takvim yılı başında geçerli olan** ve sanayi kesiminde çalışan 16 yaşından büyük işçiler için uygulanan asgari ücretin yıllık **brüt** tutarının; mükellefin kendisi için %50'si, çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eşi için %10'u, ilk iki çocuk için %7,5 diğer çocuklar için %5'idir. Gelirin kısmi döneme ait olması halinde, ay kesirleri tam ay sayılmak suretiyle bu süreye isabet eden indirim tutarları esas alınır.

3.800 Yeni Türk Lirasına kadar %8'i

7.700 Yeni Türk Lirasının 3.800 Yeni Türk Lirası için %8'i, aşan kısmı için %6'sı

7.700 Yeni Türk Lirasından fazlasının, 7.700 Yeni Türk Lirası için %7'si, aşan kısmı için %4'ü.

² <http://www2.tbmm.gov.tr/d22/1/1-1266.pdf>

- Asgari geçim indirimi, bu fıkraya göre belirlenen tutar ile 103 üncü maddedeki gelir vergisi tarifесinin birinci gelir dilimine uygulanan oranın çarpılmasıyla bulunan miktarın, hesaplanan vergiden mahsup edilmesi suretiyle uygulanır. Mahsup edilecek kısmın fazla olması halinde iade yapılmaz.
- İndirimin uygulamasında “**çocuk**” tabiri, mükellefle birlikte oturan veya mükellef tarafından bakılan (nafaka verilenler, evlat edinilenler ile ana ve babasını kaybetmiş torunlardan mükellefle birlikte oturanlar dâhil) 18 yaşını veya tahsilde olup 25 yaşını doldurmamış evlatları, “**eş**” tabiri ise, aralarında yasal evlilik bağı bulunan kişileri ifade eder.
- İndirim tutarının tespitinde mükellefin, gelirin elde edildiği tarihteki medeni hali ve aile durumu esas alınır. Yıl içinde mükellef lehine meydana gelecek değişiklikler, bu tarihten itibaren dikkate alınır. İndirim, gelir elde eden aile fertlerinden her biri için ayrı ayrı olmak üzere, çocuklar için eşlerden yalnızca birisinin gelirinе uygulanır. Boşananlar için indirim tutarının hesabında, nafakasını sağladıkları çocuk sayısı dikkate alınır.
- Bakanlar Kurulu, asgari geçim indirim tutarlarını; toplamı asgari ücretin yıllık brüt tutarını aşmamak üzere, artırma veya kanuni oranına kadar indirmeye yetkilidir.
- Asgari geçim indiriminin uygulama dönemleri ve mahsup şekli ile diğer hususlara ilişkin usûl ve esaslar Maliye Bakanlığınca belirlenir.

Asgari geçim indirimi sistemi standart bir indirim öngörmesi ve ücret seviyesi yönünden herhangi bir ayırım gözetmemesi nedeniyle eski düzenlemeye nazaran asgari ücretlinin bir miktar menfaatine olmakla beraber, daha yüksek seviyede ücret alanlar için eski düzenlemeye nazaran dezavantajlı olacaktır.

IV- 2007 YILINA İLİŞKİN HAK KAYIPLARININ YAŞANIP YAŞANMAYACAĞI

Ücretlerde vergi indirimi uygulamasından asgari geçim indirimi uygulamasına geçiş sürecinde hak kayıplarının yaşanıp yaşanmayacağı konusunda ikili bir ayırım yapılması ve konunun bu başlıklar altında ayrı ayrı irdelenmesi gerekmektedir. Zira, 2008 yılında çalışmaya (vergiye tabi ücret geliri elde etmeye) devam edenler ve 2007 yılı içersinde işten ayrılanlar yönünden durum farklılık arz etmektedir. Aşağıdaki bölümlerde konu bu ikili ayırım çerçevesinde irdelenmiştir.

A- 2008 Yılında Çalışmaya Devam Eden Ücretliler

Yazımızın Giriş bölümünde belirtmiş olduğumuz gibi, ücretlerin vergilendirilmesinde vergi indirimi uygulamasından asgari geçim indirimi uygulamasına geçiş sürecinde, Tasarının yürürlük maddesi göz önünde bulundurulduğunda, 2007 yılı gelirleri için her iki düzenlemenin de yürürlükte olmayacağı, bu nedenle de 2007 yılında elde edilecek ücret gelirleri yönünden yasal bir boşluk doğacağı ve bunun hak kayıplarına neden olacağı şeklinde bir kanı ortaya çıkabilmektedir. Zira, Tasarıda ücretlerde vergi indirimini kaldıran maddenin yürürlük tarihi olarak “**2007 ve izleyen yılların gelirlerine uygulanmak üzere yayımı tarihi**”; asgari geçim indirimini düzenleyen maddenin yürürlük tarihi olarak ise “**1/1/2008 tarihinden itibaren elde edilen gelirlere uygulanmak üzere yayımı tarihi**” belirlenmiştir.

Yazımızın konusunu oluşturan, 2007 yılı ücret gelirleri yönünden yasal bir boşluk olup olmadığı ve bunun hak kayıplarına neden olup olmayacağı noktasına gelindiğinde şu değerlendirmelerin yapılması gerekmektedir.

Öncelikle, asgari geçim indiriminin 01.01.2008 tarihinden itibaren elde edilecek gelirlere uygulanacak olmasının açık ve tartışmasız olduğunu belirtmekte fayda vardır. Dolayısıyla, 2007 yılı gelirleri için uygulanması söz konusu değildir. Tasarının mevcut hali ile yasalaşması durumunda, 01.01.2008 tarihinden itibaren elde edilen gelirlere yukarıda genel hatları ile açıklamış olduğumuz asgari geçim indiriminin uygulanması gerekecektir. Bu husus açık olduğuna göre, sorumuzun çözümünde 2007 yılı ücret gelirleri için, yürürlükten kaldırılan mükerrer 121. madde uyarınca vergi indirimi yapılıp yapılamayacağının tespit edilmesi gerekir. 2007 yılında vergi indiriminin uygulanabileceği sonucuna varılması halinde de, geçiş sürecinde bir yasal boşluk olmadığı ve bu yönüyle hak kayıplarının yaşanmayacağını kabulü gerekir.

Bu noktada GVK'nın yürürlükten kaldırılacak olan mükerrer 121. maddesine bu yönüyle tekrar bakmak gerekmektedir. Söz konusu maddede, yıl içinde yapılan belli harcamalarının yıllık toplam tutarı üzerinden belli bir tarifeye göre hesaplanacak indirim tutarının, ücretlinin **ertesı yılda ödeyeceği** gelir vergisinden mahsup edileceği veya işverenler aracılığı ile nakden iade edileceği belirtilmektedir. Konuya 2007 yılı özelinde bakıldığında şu sonuca ulaşılmaktadır. Maddeye göre 2006 yılında vergi indirimi kapsamında yapılan harcamalardan kaynaklanan indirim tutarı **ertesı yılda**, yani 2007 yılında ödenecek gelir vergisinden mahsup edilecek veya işverenlerce nakden iade edilecektir. İndirimin dayanağı 2006 yılında yapılan kapsama dahil harcamalardır. Dolayısıyla 2006 yılı itibari ile yürürlükte bulunan hükme göre indirim yapılabilecektir. İndirime ilişkin mahsup veya nakden ödeme işleminin ertesı yılda yapılacak olması 2006 yılında geçerli olan hükme dayanmaktadır. Bir başka deyişle 2007 yılında indirim yapılabilmesi için, indirimin dayanağı olan mükerrer 121. maddenin 2006 takvim yılı itibari ile yürürlükte bulunması yeterlidir. Buna göre, her ne kadar mükerrer 121. madde 2007 yılı itibariyle yürürlükten kalkacak da olsa, indirime konu harcamalar 2006 yılına ilişkin olduğundan 2006 yılında geçerli hükme göre indirim yapılması mümkündür.

Kısaca belirtmek gerekirse, 2007 yılında vergi indirimi, 2008 yılının başından itibaren asgari geçim indirimi uygulanacak olduğundan 2008 yılında çalışmaya devam edenler yönünden yasal bir boşluk oluşmayacaktır.

B- 2007 Yılında Emeklilik Nedeniyle İşten Ayrılan Ücretliler İle Vefat Eden Ücretliler

Asgari geçim indirimi sistemine geçiş sürecine ilişkin olarak, 2007 yılı içerisinde işten ayrılan veya vefat eden ücretlilerin hak kaybına uğrayıp uğramayacakları özellik arz etmektedir. Bir önceki bölümde de belirtmiş olduğumuz gibi 2008 yılında çalışmaya devam edenler, bu yılın başından itibaren asgari geçim indiriminden yararlanabilecekleri için hak kaybına uğramayacaklardır. Ancak 2007 yılı içerisinde emeklilik nedeniyle çalıştıkları işten ayrılan veya vefat eden ücretlilerin asgari geçim indiriminden yararlanma gibi bir şansları elbette ki yoktur. Bu da bu kişilerin 2007 yılından kaynaklanacak olan vergi indirimi haklarının kaybı anlamına gelmektedir.

Ücretlerde vergi indiriminin uygulanmasına ilişkin geniş ve ayrıntılı açıklamalar içeren 255 seri numaralı Gelir Vergisi Tebliği'nin (3) "*10-Vergi İndirimi Uygulamasına İlişkin Diğer Hususlar*" bölümünde emeklilik nedeniyle işten ayrılan ücretliler ve vefat eden ücretliler için yapılacak olan uygulamalar ayrı ayrı açıklanmıştır. Söz konusu tebliğden görüleceği üzere, işten ayrılan ve vefat eden ücretlilere uygulanacak vergi indiriminde, ücretlinin ertesı yılda ödeyeceği gelir vergisine mahsup imkanı olmadığı için nakden iade

³ 24.12.2004 tarih ve 25680 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

esasını benimsenmiştir. Örneğin, 2006 yılının 10. ayında emekliye ayrılan bir ücretlinin 01-10/2006 dönemine ait vergi indirimi kendisine 2007 yılında nakden iade edilecektir.

2007 yılında işten ayrılma durumunda ise bu kapsamda nakden iade mümkün olmayacaktır. Bu nedenle, vergi indirimi uygulamasının 2007 yılından itibaren kaldırılacak olması yıl içerisinde işinden ayrılan veya vefat eden kişilerin 2007 yılı içindeki kıst dönemine isabet eden indirim haklarının kaybına neden olacaktır.

Örneğin ;

Bay (A)'nın 31 Ekim 2007 tarihi itibarıyla emekliye ayrıldığını kabul edelim.

Bu durumda Bay (A)'nın normalde eski düzenlemeye göre Ocak-Ekim/2007 dönemine ait vergi indirimi hakkı bulunmaktaydı. Bay (A) bu indirim hakkından izleyen yılda, yani 2008 yılında yararlanabilecekti. Oysa, GVK'nın mükerrer 121. maddesi 2007 yılı gelirlerini de kapsayacak şekilde yürürlükten kaldırıldığından Bay (A)'nın mükerrer 121. madde hükmüne göre 2008 yılında nakden veya mahsuben iade alması mümkün değildir. Bu da Bay (A)'nın söz konusu indirim hakkının ihlal edildiği anlamına gelmektedir.

Halbuki, Bay (A) emekliye ayrılmayıp 2008 yılında da çalışmaya devam etseydi, Ocak 2008'den itibaren asgari geçim indiriminden yararlanacağı için vergi indiriminin kaldırılması nedeniyle doğan kaybını kısmen de olsa telefi edebilecekti.

Görülebileceği gibi, 2008 yılında çalışmaya devam edenlerin bu yılın başından itibaren asgari geçim indiriminden yararlanacakları için vergi indiriminin kaldırılmasından doğacak kayıplarını kısmen telafi edebilecek olmalarına karşın, işten ayrılanlar veya vefat edenlerin ise böyle bir şansları olmadığından doğrudan hak kayıpları olacaktır.

IV- SONUÇ

GVK'nın mükerrer 121. maddesine istinaden uygulanmakta olan ücretlerde vergi indirimi düzenlemesi yazımızın kaleme alındığı tarih itibarıyla tasarı halinde olan GVK'da Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile yürürlükten kaldırılmakta ve yerine asgari geçim indirimi uygulaması getirilmektedir.

Tasarının yürürlük maddesi göz önünde bulundurulduğunda 2007 yılında ücret gelirlerinde uygulanacak vergi indirimi yönünden hak kayıplarının yaşanıp yaşanmayacağı konusunda tereddütler doğabileceği görülmektedir. Yazımızda açıkladığımız üzere, 2008 yılında çalışmaya devam edenler yönünden esasında bir yasal boşluk olmayıp, bu anlamda bir hak kaybının yaşanması söz konusu değildir. Ancak, işten ayrılma veya vefat nedeniyle 2008 yılında asgari geçim indiriminden yararlanamayacak olanlar yönünden ise 2007 yılına ait kıst dönemdeki vergi indirimi hakkı tamamen kayba uğrayacaktır. Kanun koyucunun böyle bir kaybı amaçlamadığı açıktır. Bu sorunun giderilmesi için, GVK'ya eklenecek bir geçici madde ile, 2008 yılı için geçerli olan asgari geçim indiriminden yararlanmadan işten ayrılan veya vefat eden ücretliler için 2007 yılı harcamaları için GVK'nın mülga mükerrer 121. maddesinin tatbik olunmaya devam edileceğine dair bir belirleme yapılmasının uygun olacağı görüşündeyiz.

İrfan VURAL
Gelirler Kontrolörü